

לחיי הנחשלות והבערות בכפר שבו הוא חי ובכפרים המרובים שמסביב . כל זאת - אם רק ישררו שלום ואחוה . שלום ואחוה, זו היתה שאיפתם של אנשי כפר מנחם שהתיישבו על האדמה האפורה והטרשית הזו, וזאת היתה הלשון שבה דיברו מלכתחילה עם שכניהם . עבדאללה הביין לשון זו ורצה בה . אך לא כך רצה הגורל ולא כך רצו מנהיגי עמו .

*

ובאו ימים אחרים . ימים של שנאה ואיבה ומלחמה ודם, לא בינינו לבין עבדאללה, אך בין שני העמים . עבור הורינו היו אלה ימים של סבל וגבורה וגדולה, עבור עמנו היו אלה ימים של בראשית חדשה . אך עבור שכנינו היו אלה ימים של סבל וטרגדיה ללא גדולה .

עבור עבדאללה אישית היו אלה ימים של טרגדיה גדולה מאוד . הוא לא יכול היה להינתק מבני עמו וגורלם למרות הידידות הכנה והעמוקה שרחש לנו . יחד עמהם הגיע לממלכת ירדן - ואחר כך ירד המטח הכבד . שתיקה גמורה, שנים רבות וארוכות ללא כל הד, ללא קול ובת קול . כאילו בלעה אותו האדמה. דומה כמו נסתמלה בגורלו הטרגדיה של השנאה והאיבה בין העמים, שאין לה שחר ותכלית .

אך הנה באו ימי מלחמת ששת הימים . קיץ תשכ"ז . בתנופת בזק מיגר צה"ל את צבאו של חוסיין והגיע עד לירדן . מי עוד זוכר בימים גדולים וסוחפים אלה את עבדאללה מירדענו, מי עוד קיווה לפגישה מחודשת ?

יום אחד, לאחר ששבתלי מהמלחמה אל ספסל הלימודים, גלגלתי שיחה עם אחד ממורי לסוציולוגיה מאוניברסיטת תל-אביב, הד"ר עמנואל מרקס . ידעתי כי הוא עורך מחקר סוציולוגי ואנתרופולוגי מקיף במחנות הפליטים ביהודה ושומרון וביקשתי לשמוע ממנו פרטים על מחקרו . ולפתע שח לי הדוקטור : הלא מכפר מנחם אתה, נכון ? שמע, יש לי סיפור בשבילך . בביקורי במחנה הפליטים ברמאללה פגשתי ערבי מיראאל, סימפתי, העובד מטעם אונרר"א במחנות הפליטים, איש כבן 40 בערך ואולי יותר, דובר עברית טובה למדי . חיש קל התיידדנו והוא סייע לי במחקרי .

מי האיש, מיהרתי לשאול, ומחשבות החלו להתרוצץ במהירות במוחי . "מהכפר א-תינה הוא, הכפר שהיה לידכס", השיב . - "ולא עבדאללה שמו ?", התמלטה קריאת הפתעה מפי . - "בדיוק !" - "מהבית המזרחי שבקצה הכפר ? - "זהו זה, השיב מורי . אכן, מה תאמר ? ארץ קטנה ועולם קטן . האם אתה עדיין זוכר אותו ? - "איזו שאלה !" - "בורדאי תתפלא לשמוע, השיב ד"ר מרקס, אך הוא זוכר גם זוכר אתכס, בחיבה ובגעגועים" .

*

יום אחד, המשך ד"ר מרקס בסיפורו, פנה אלי עבדאללה ואומר : שמע, עמנואל, אתה מוכרח להסיעני לכפרי, לביתי . ידעתי היטב, המשך ד"ר מרקס, כי ביתו נמחה זה מכבר מעל פני האדמה וכי על חורבות ביתו צימח ועלה פרדסכם המלבב . אך לא יכולתי לטרב לאיש נעים-הליכות וידיד טוב כזה . הכנסתי אותו למכונית, התנעתיה ו... נסענו . משקרבנו לכפר הולדתו היה עבדאללה כהוזה . הןא הביט והביט בעיניי יוקדות וקמות ועצובות . הסתכל והת-בונן . האטתי את נסיעתי, פניתי אליו ואמרתי : כשנגיע לא-תינה, אמור לי שאעצור !